

درس

۷

آهن ربا در زندگی

گروهی از دانش‌آموزان، همراه آموزگار خود از یک مرکز بازیافت زباله بازدید می‌کنند تا از نزدیک، جداسازی زباله‌ها را مشاهده کنند. در بخشی از این مرکز، زباله‌های فلزی را با آهن‌ربایی بزرگ از بقیه جدا می‌کنند. دانش‌آموزان می‌خواهند بدانند چرا همه‌ی قوطی‌های فلزی جذب آهن‌ربا نمی‌شوند. برای پاسخ دادن به این پرسش، فعالیت زیر را انجام دهید.

فعالیت

۱- در گروه خود، مانند شکل زیر، آهن‌ربایی را به وسایل فلزی مختلف، نزدیک کنید.

۲- مشاهده‌های خود را در جدول بنویسید.

نام وسیله‌های فلزی	جذب آهن‌ربا می‌شود	جذب آهن‌ربا نمی‌شود
میخ آهنی	✓	— .....

● از این فعالیت چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

وسایل و مواد لازم:

آهن‌ربا

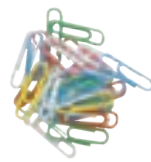
قاشق فلزی

قیچی

پیچ و مهره

گیره‌ی کاغذ

ورق آلومینیومی

سیم مسی

میخ

سکه

مداد تراش

آهن ربا همه‌ی جسم‌های فلزی را جذب نمی‌کند. آهن ربا ورق آلومینیومی و سیم مسی را جذب نمی‌کند. جسم‌های فلزی مانند میخ و گیره‌ی کاغذ که آهنی هستند، جذب آهن ربا می‌شوند.

جمع‌آوری اطلاعات

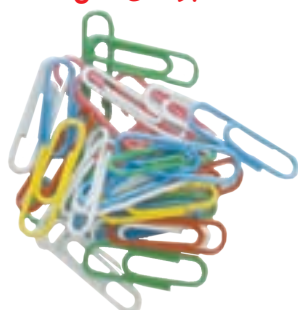
در گروه خود، درباره‌ی اینکه کدام یک از وسیله‌های فلزی خانه‌ی شما جذب آهن ربا می‌شود و کدام یک جذب نمی‌شود، اطلاعات جمع‌آوری کنید و نتیجه را به کلاس گزارش دهید.

آیا خاصیت آهن ربایی در همه جای آهن ربا یکسان است؟

اگر یک آهن ربا را به گیره‌ی فلزی (گیره‌ی کاغذ) نزدیک کنیم، گیره‌ها جذب آن می‌شود. آیا گیره‌ها به همه‌ی قسمت‌های آهن ربا می‌چسبند؟ آیا این خاصیت در همه جای آهن ربا یکسان است؟ یکی از گروه‌ها پیش‌بینی کرده است که خاصیت آهن ربایی در وسط آهن ربا از قسمت‌های دیگر کمتر است و گیره‌ها به وسط آهن ربا نمی‌چسبند. پیش‌بینی گروه شما چیست؟

فعالیت

وسایل و مواد لازم:

برای پی‌بردن به درستی پیش‌بینی خود، با وسایلی که در اختیار دارید آزمایش مناسبی را طراحی و اجرا کنید. نتیجه را به کلاس گزارش دهید.

به قسمتی از آهن ربا که خاصیت آهن ربایی بیشتری دارد، قطب آهن ربا می‌گویند. هر آهن ربا دو قطب دارد.

قطب‌های دو آهن‌ربا بر یکدیگر اثر می‌گذارند.

وقتی دو آهن‌ربا را به هم نزدیک می‌کنیم، یکدیگر را جذب یا دفع می‌کنند.

فعالیت

۱- دو آهن‌ربای تیغه‌ای را مانند شکل روی ماشین‌های اسباب‌بازی بچسبانید.

۲- ماشین‌ها را مانند شکل از روبه‌رو به هم نزدیک کنید؛ چه اتفاقی می‌افتد؟

۳- یکی از ماشین‌ها را برگردانید و دوباره آنها را به هم نزدیک کنید؛ چه اتفاقی می‌افتد؟

• در کدام حالت، ماشین‌ها با هم تصادف می‌کنند؟

• در کدام حالت، ماشین‌ها از هم دور می‌شوند؟

• از مشاهدات خود چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

همان‌طور که مشاهده کردید، قطب‌های همنام آهن‌ربا یکدیگر را دفع و قطب‌های ناهمنام یکدیگر را جذب می‌کنند. آیا آهن‌رباها قدرت جذب یکسانی دارند؟

فعالیت

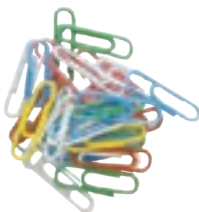
وسایل و مواد لازم:

چهار آهن‌ربای مختلف

خط کش

گیره‌ی کاغذ

۱- چهار عدد آهن‌ربا را شماره‌گذاری کنید.

۲- گیره‌ی کاغذ را روی صفر خط کش قرار دهید.

۳- آهن‌ربای شماره‌ی ۱ را روی خط کش قرار دهید و به آرامی به گیره‌ی کاغذ نزدیک کنید.

۴- فاصله‌ای را که در آن آهن‌ربا، گیره‌ی کاغذ را جذب می‌کند، اندازه بگیرید و در جدول یادداشت کنید.

۵- مرحله‌ی ۳ را با آهن‌رباهای شماره‌ی ۲، ۳ و ۴ تکرار کنید.

فاصله‌ای که گیره جذب آهن‌ربا می‌شود	شماره‌ی آهن‌ربا
	۱
	۲
	۳
	۴

• از این فعالیت چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟

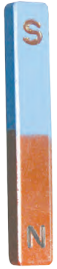

چگونه آهن ربا بسازیم

برخی از اجسام آهنی، مانند میخ، را اگر با آهن ربا مالش دهیم، خاصیت آهن ربایی پیدا می کنند. اکنون یک میخ آهنی بلند را به روش زیر، آهن ربا کنید.

فعالیت

وسایل و مواد لازم:

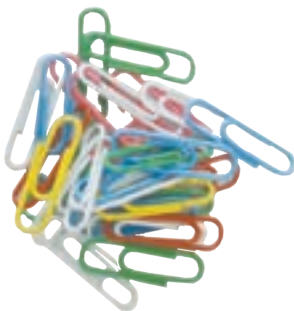
آهن ربا

میخ

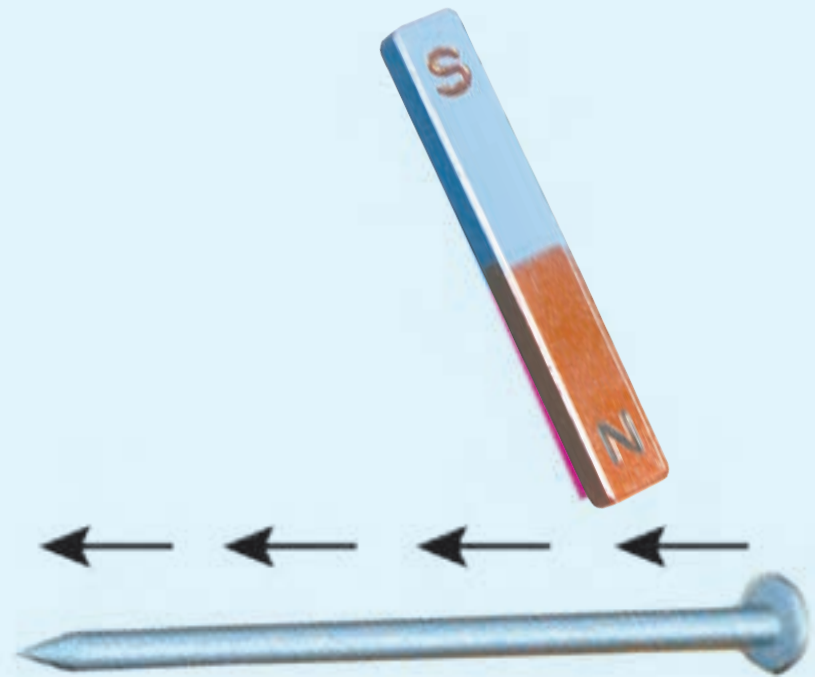
براده‌ی آهن

گیره‌ی کاغذ

۱- میخ را روی میز بگذارید. یک قطب آهن ربا را روی یک سر آن قرار دهید. آهن ربا را تا سر دیگر میخ بکشید. این کار را در همان جهت تا ۵۰ بار تکرار کنید (دقت کنید که آهن ربا را در خلاف جهت تعیین شده حرکت ندهید).

۲- این میخ را به گیره‌های کاغذ یا براده‌های آهن نزدیک کنید. چه چیزی مشاهده می کنید؟

قطب‌های آهن ربا چه نام دارند؟

همان طور که مشاهده کردید، هر آهن ربا دو قطب دارد و قطب‌های آهن ربا نسبت به قسمت‌های دیگر آن، خاصیت آهن ربایی بیشتری دارند.

با انجام دادن فعالیت زیر، با روش نام‌گذاری قطب‌های آهن‌ربا آشنا می‌شوید.

فعالیت

وسایل و مواد لازم:

دانه‌های کروی شکل به قطر دو میلی‌متر (یونولیت)

سوزن ته‌گرد

ماژیک ضد آب به رنگ‌های قرمز و آبی

ظرف شیشه‌ای یا پلاستیکی بزرگ

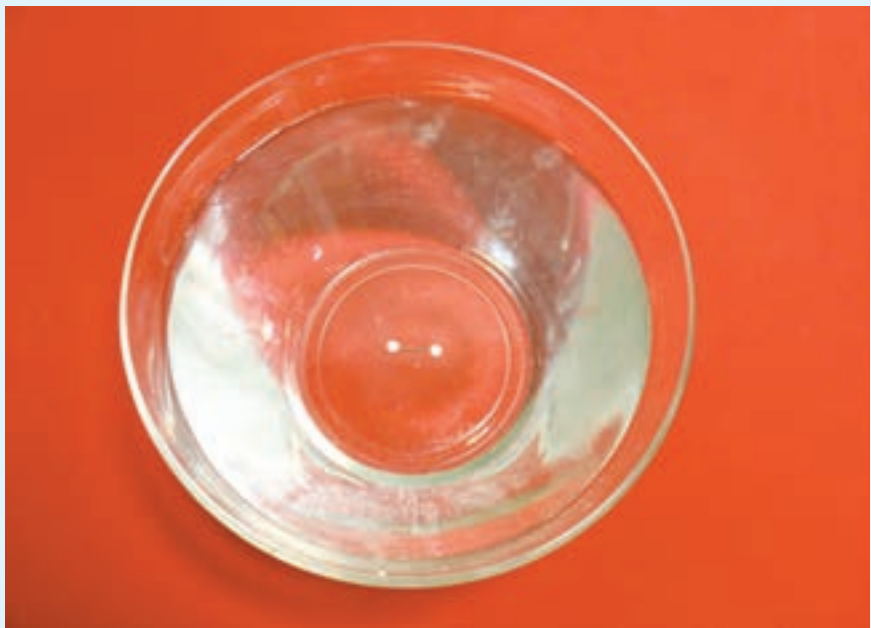

آب

- ۱- شمال و جنوب کلاس را تعیین کنید و روی کاغذ بنویسید. کاغذ را در محل آزمایش بچسبانید.
- ۲- یک سوزن ته‌گرد را آهن‌ربا کنید.
- ۳- دودانه‌ی کروی شکل یونولیت را به دوسوسوزن ته‌گرد وصل کنید.
- ۴- ظرف پلاستیکی یا شیشه‌ای را از آب پر کنید و آن را دور از وسایل آهنی قرار دهید.
- ۵- سوزن متصل به دانه‌های یونولیت را به آرامی روی آب شناور کنید.

- ۶- صبر کنید تا آهن‌ربای سوزنی از حرکت بایستد؛ طرز قرار گرفتن آن را روی صفحه‌ی کاغذ رسم کنید.
- ۷- آهن‌ربای سوزنی را چندبار بچرخانید و صبر کنید تا از حرکت بایستد؛ آیا در جهت قبلی قرار می‌گیرد؟

- از این فعالیت چه نتیجه‌ای می‌گیرید؟
- آن سر آهن‌ربا را که به سمت شمال قرار می‌گیرد، قطب شمال می‌نامند و با علامت N نشان می‌دهند. سر دیگر آن را که به سمت جنوب قرار می‌گیرد، قطب جنوب می‌نامند و آن را با علامت S نشان می‌دهند.
- با استفاده از ماژیک‌ها، قطب شمال آهن‌ربای سوزنی را قرمز و قطب جنوب آهن‌ربا را آبی رنگ کنید.

وسیله‌ای که ساخته‌اید مانند قطب‌نما عمل می‌کند. با استفاده از آن، جهت‌های جغرافیایی خانه‌ی خود را پیدا کنید.

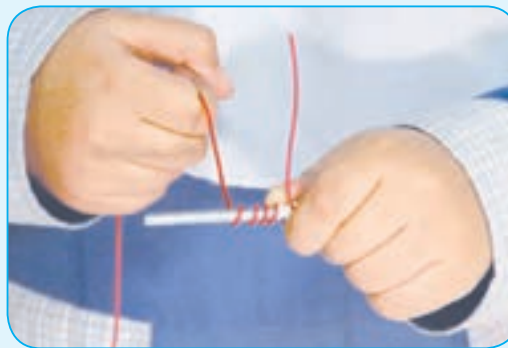
در مسافرت‌های دریایی و هوایی، برای تعیین مسیر حرکت کشتی‌ها و هواپیماها از قطب‌نما استفاده می‌کنند.

جابه‌جایی جسم با استفاده از آهن‌ربا

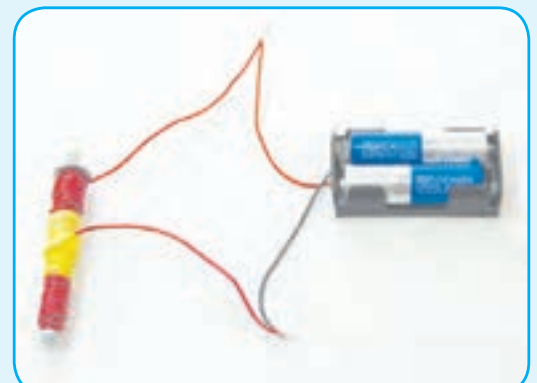
یکی از روش‌های جابه‌جا کردن جسم‌ها، استفاده از آهن‌ربای الکتریکی است. با انجام دادن فعالیت زیر، یک آهن‌ربای الکتریکی بسازید و با استفاده از آن گیره‌های کاغذ را جابه‌جا کنید.

فعالیت

وسایل و مواد لازم:

۱- سیم روکش‌دار را ۵۰ تا ۱۰۰ بار، دور یک میخ آهنی بپیچید.

۲- دو سر سیم را به باتری وصل کنید. ۳- میخ را به چند گیره‌ی کاغذ نزدیک کنید؛ چه اتفاقی می‌افتد؟

۴- پیش‌بینی کنید اگر تعداد دورهای سیم پیچ‌ها را تغییر دهید، چه اتفاقی می‌افتد.

• پیش‌بینی خود را آزمایش کنید.

امروزه مردم ترجیح می‌دهند بیشتر پرداخت‌های خود را با کارت‌های اعتباری انجام دهند. نوار تیره رنگ این کارت‌ها خاصیت آهن‌ربایی دارد. اطلاعات کارت در این نوار ثبت شده است. هیچ‌گاه این کارت‌ها را در نزدیکی آهن‌ربا یا تلفن همراه قرار ندهید، زیرا اطلاعات موجود در نوار تیره رنگ پاک می‌شود.

فکر کنید

در مراکز بازیافت، کارگران چگونه می‌توانند وسیله‌های آهنی را سریع‌تر از بقیه جدا کنند؟

گفت و گو

- مردم با مصرف کالاهای بسته‌بندی شده مانند انواع کنسروها و نوشیدنی‌ها مقدار زیادی زباله تولید می‌کنند.
- استفاده از کالاهای بسته‌بندی شده‌ی فلزی چه فایده‌ها و چه ضررهایی دارد؟
  - بازیافت زباله‌های فلزی چه فایده‌هایی دارد و به چه روش‌هایی انجام می‌شود؟

سهم شما در بازیافت زباله چیست؟

ما روزانه مقدار زیادی زباله‌های فلزی، پلاستیکی و کاغذی، تولید می‌کنیم. اگر این زباله‌ها را در طبیعت رها کنیم، به محیط‌زیست آسیب می‌زنند. با بازیافت زباله‌های خشک، مانند قوطی‌های فلزی و ظرف‌های پلاستیکی دور ریز، می‌توانیم محیط‌زیست پاکیزه‌ای داشته باشیم. با این کار منابع فلزی را برای آینده حفظ می‌کنیم و مانع از نابودی محل زندگی جانوران می‌شویم.

برای بازیافت زباله‌ها:

- من زباله‌های کاغذی را جداگانه جمع‌آوری می‌کنم.
- من و خانواده‌ام، قوطی‌های فلزی نوشیدنی‌ها، آب‌میوه و مواد غذایی را در سطل جداگانه می‌ریزیم و تمویل مراکز جمع‌آوری زباله‌های خشک می‌دهیم.

برای اینکه بتوانیم زباله‌ها را آسان‌تر بازیافت کنیم شما چه کمکی می‌کنید؟

